

Politechnika Warszawska

Wydział Mechaniczny Energetyki i Lotnictwa

INSTYTUT TECHNIKI CIEPLNEJ

im. Bohdana Stefanowskiego

Wybrane aspekty modernizacji skraplacza energetycznego

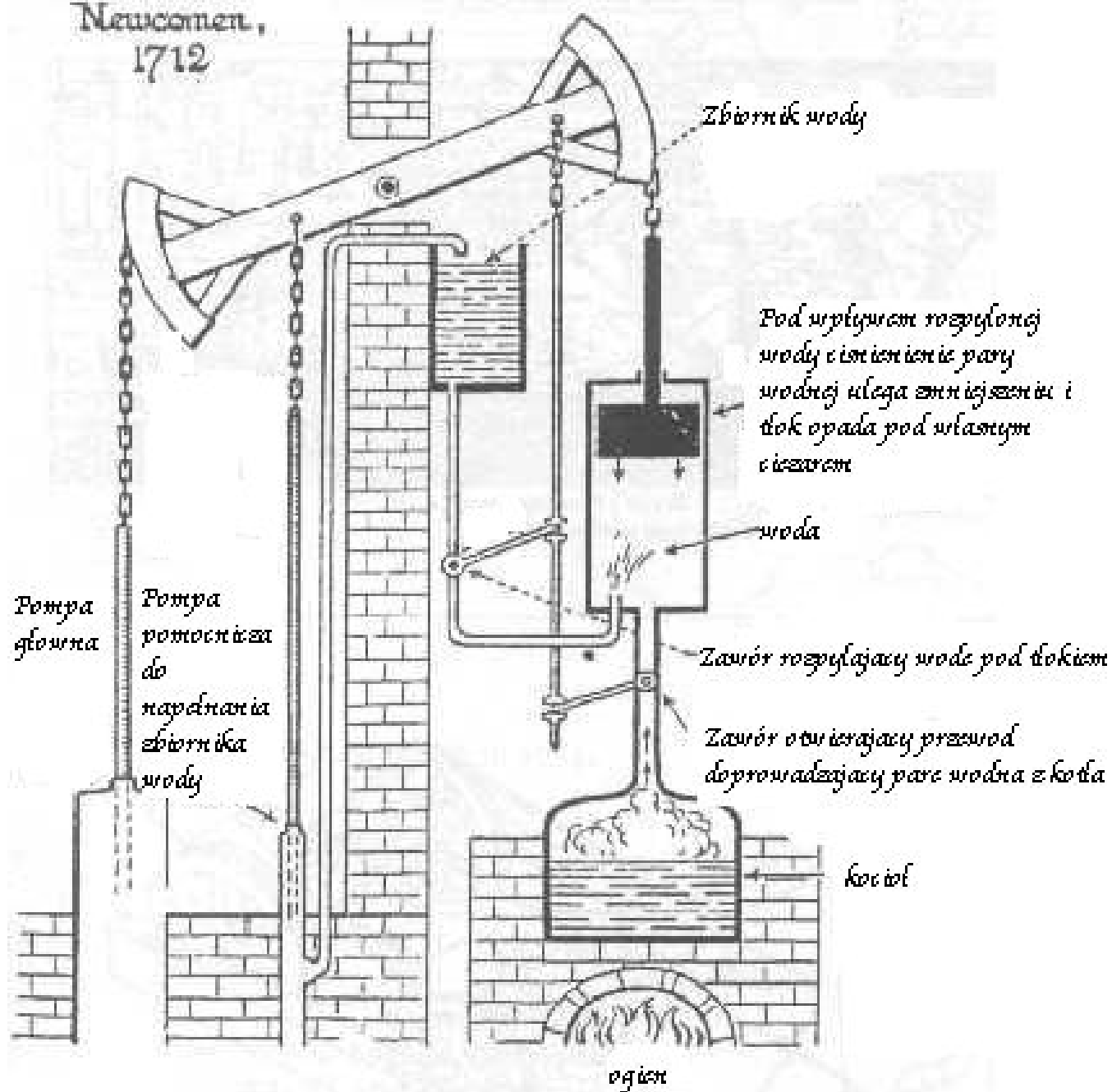
Artur Rusowicz

Andrzej Grzebielec

WPROWADZENIE

- W chwili pojawienia się pierwszych maszyn parowych znalazło zapotrzebowanie zjawiska skraplania par. Pierwsze maszyny parowe T. Savery'ego z 1698 roku wykorzystywały skraplacze w formie zbiorników na parę wodną, których płaszc polewany był zimną wodą.
- Następnie maszyny parowe tłokowe T.Newcomena z roku 1705 wykorzystywały zjawisko skraplania wewnątrz cylindra maszyny parowej. Następował wtrysk strumienia zimnej wody do przestrzeni cylindra wypełnionego parą wodną pochodzącą z kotła. Skroplenie pary wodnej obniżało ciśnienie w cylindrze pod tłokiem i opuszczało tłoka do dołu, przy jednoczesnym podnoszeniu ramienia dźwigni. Następnie dopuszczano z kotła pewną ilość pary, która unosiła tłok do góry. Urządzenie Newcomena pracowało dosyć powolnie, wykonując dwanaście do piętnastu cykli na minutę. Górną część cylindra polewano wodą, w celu uszczelnienia układu cylindra z tłokiem, a woda dostająca się pod tłok wspomagała dodatkowo proces skraplania pary w cylindrze.
-

Newcomen,
1712

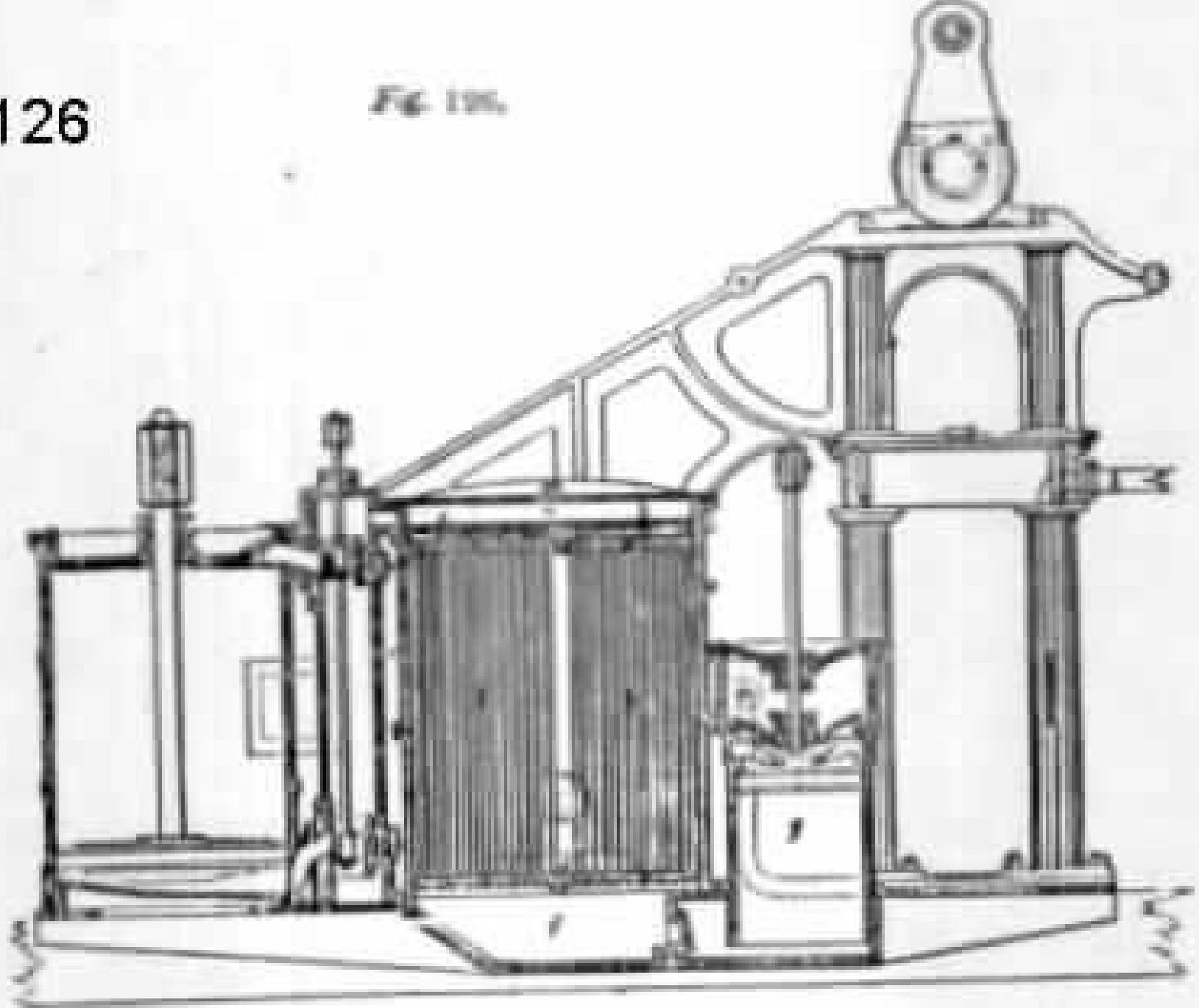
DIAGRAMMATIC VIEW OF NEWCOMEN'S ATMOSPHERIC OR
FIRE ENGINE (1712)

James Watt

Następnie na bazie modelu maszyny T.Newcomena, znajdującej się na wydziale fizyki na Uniwersytecie w Glasgow James Watt zaproponował nowe rozwiązanie techniczne nazwane maszyną parową Watta z 1763 roku. Pierwszy model maszyny parowej Watta zbudowany był z mosiężnego cylindra do którego podawana jest para rurami na przemian z jednej i drugiej strony tłoka. cylinder połączony był rurą ze skraplaczem. Skraplacz składał się z dwóch pionowych rur mosiężnych przylutowanych do poziomego kolektora i układu pompki ręcznej, usuwającej powietrze ze skraplacza. Zarówno skraplacz, jak i pompka zanurzone były w wodzie. Następnie sam J.Watt udoskonalił znacznie swoją maszynę parową, **a w stosunku do skraplaczy udoskonalił konstrukcję. Pojawiły się typowe skraplacze z rurami usytuowanymi pionowo, zanurzone w wodzie.**

fig126

Fig 126.

Charles Parsons

Następnym ważnym elementem w historii maszyn parowych, jak również skraplaczy energetycznych było pojawienie się turbiny parowej i skraplacza Ch. Parsonsa. W roku 1884 inżynier Charles Parsons zrewolucjonizował wytwarzanie energii elektrycznej przez wynalezienie turbiny parowej. W 1892 roku Ch. Parsons zbudował pierwszą turbinę ze skraplaczem. **Konstrukcja skraplacza oparta była na typowym obecnie wymienniku płaszczowo rurowym z pionowym usytuowaniem rur w płaszczu.** Jednak dopiero w 1897 roku wyniki prac zostały szerzej zauważone. Niewielki parowiec „Turbinia” (wyporność 44,5 tony) wyposażony w turbinę parową, napędzany trzema śrubami, osiągnął na ówczesne czasy niezwykle wysoką prędkość 32,7 węzłów

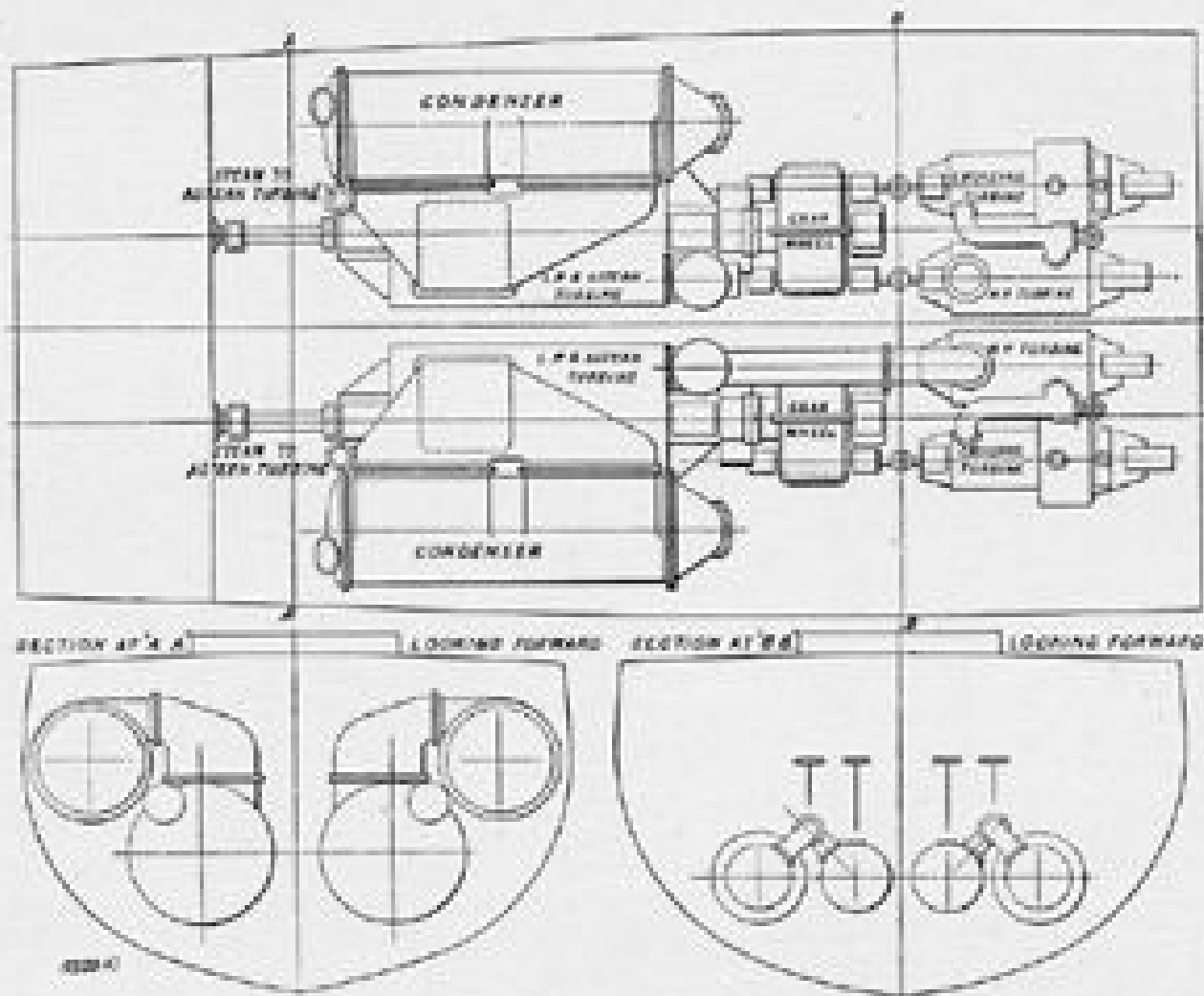

Fig. 50. Geared Turbines in Twin Screw Torpedo Boat Destroyer.

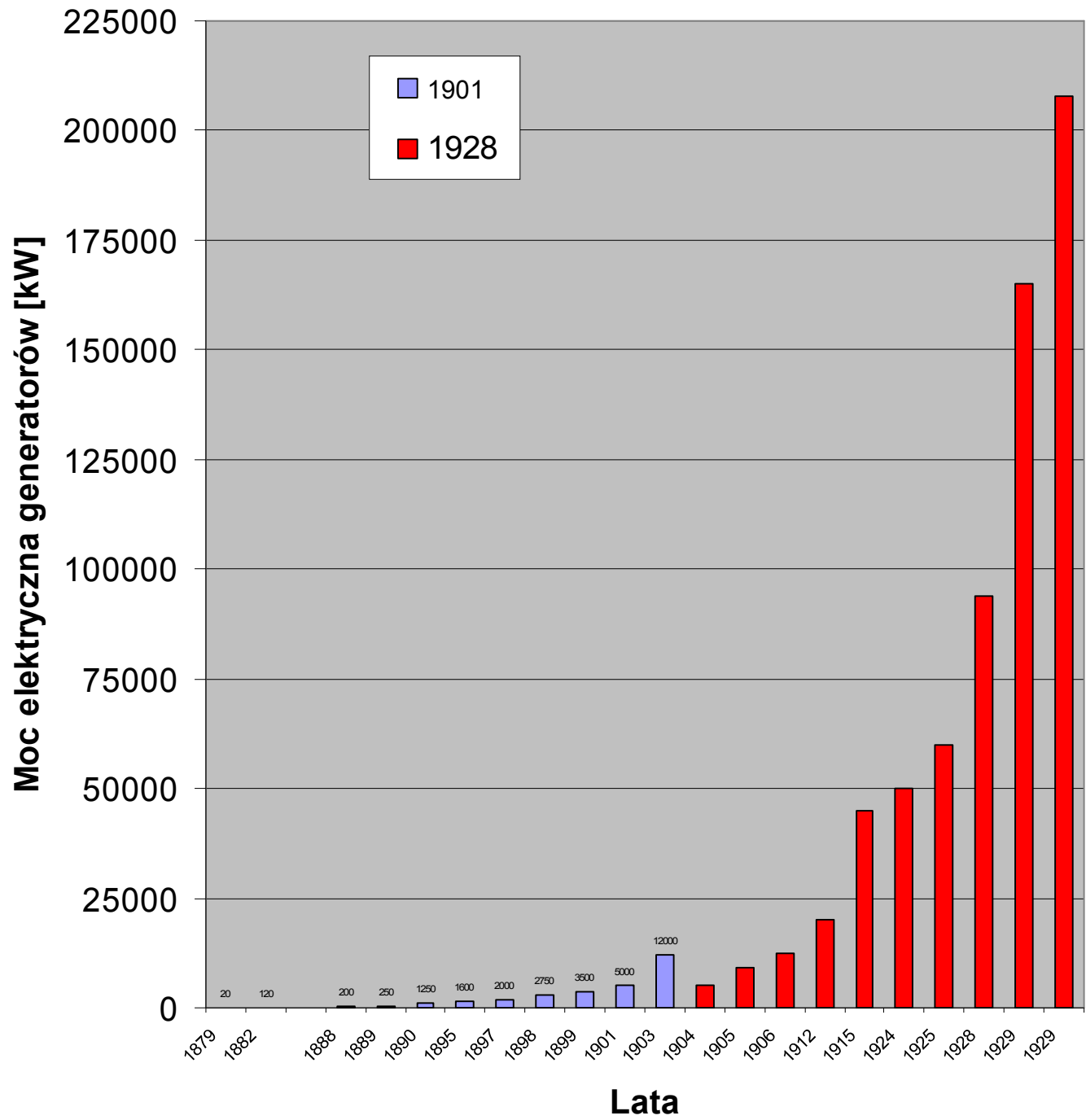
Elektrownie

Chociaż prąd elektryczny pod koniec XIX wieku był już dość szeroko wykorzystywany, to nie myślano jeszcze o upowszechnieniu energii elektrycznej na skalę masową. Potrzebę dostarczania prądu elektrycznego większej liczbie odbiorców stworzył wynalazek praktycznej żarówki elektrycznej. Jej wynalazca Th.A.Edison był zarazem założycielem pierwszej publicznej elektrowni zbudowanej w Nowym Jorku. Uruchomiona w 1882 roku miała 6 prądnic prądu stałego, z których każda poruszana była silnikiem parowym o mocy 125 KM. Ta pierwsza elektrownia miejska zasilala prądem o napięciu 110 V sieć elektryczną, do której włączono 7200 żarówek.

Pierwsza duża elektrownia prądu zmiennego powstała w 1885 roku w Deptford pod Londynem.

Jedna z największych elektrowni w latach 20-tych XX wieku mieściła się w Chicago o mocy 50 MWe. Do skraplaczy o pionowym usytuowaniu rur dopływała para o ciśnieniu ok. 0,14 kg/cm². Każdy ze skraplaczy składał się z 5940 rur o długości 5,5 metra i średnicy wewnętrznej 2,5 cm. Przepływ wody chłodzącej pochodzącej z jeziora Michigan to 158 t/min. Otrzymywane ciśnienie w skraplaczu 74 cm H₂O

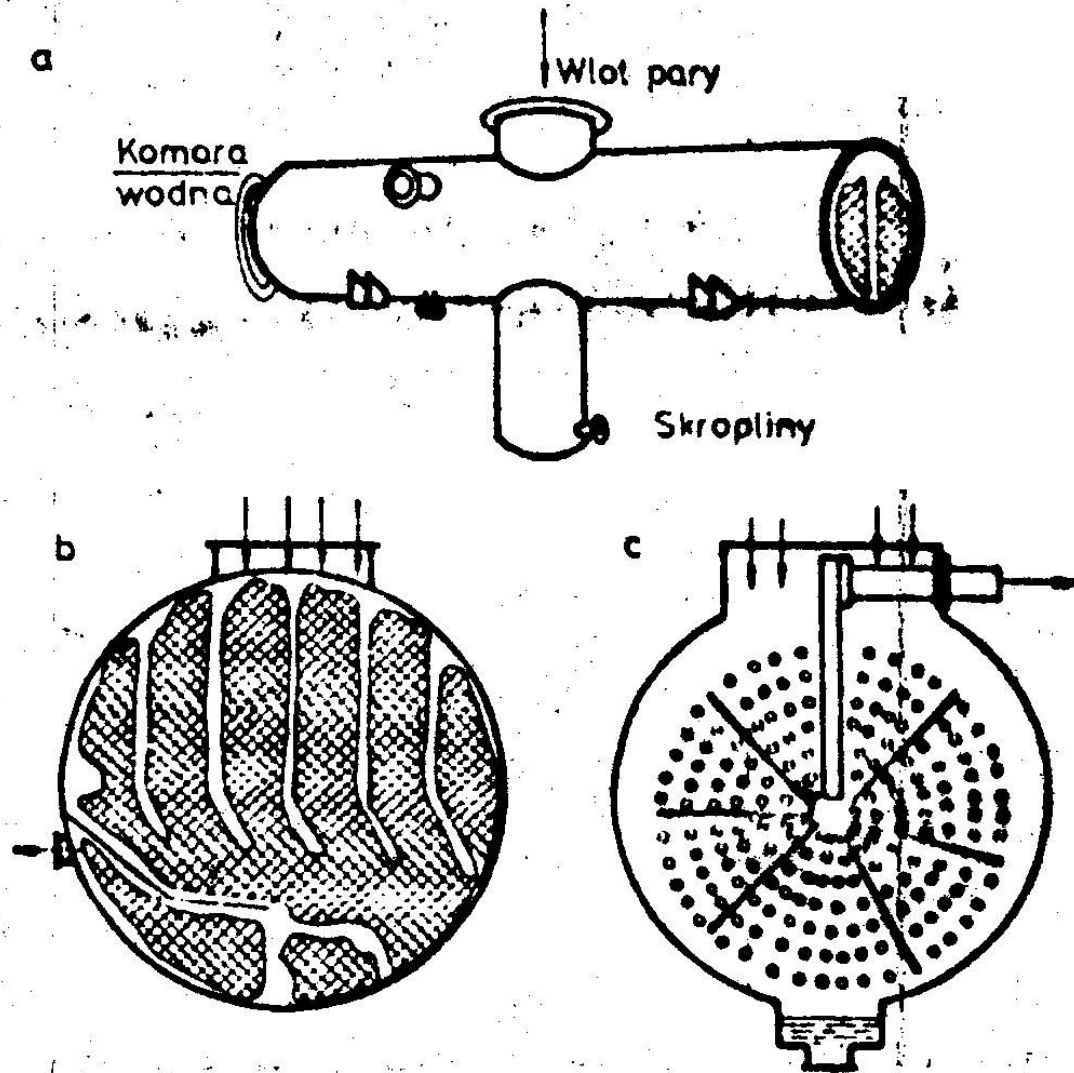

Lata

Generacje skraplaczy

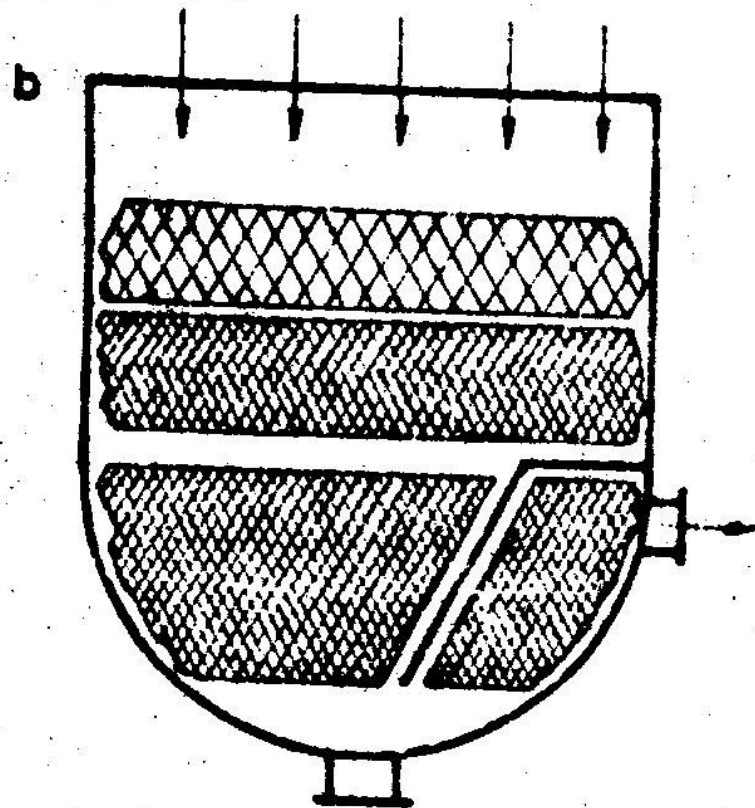
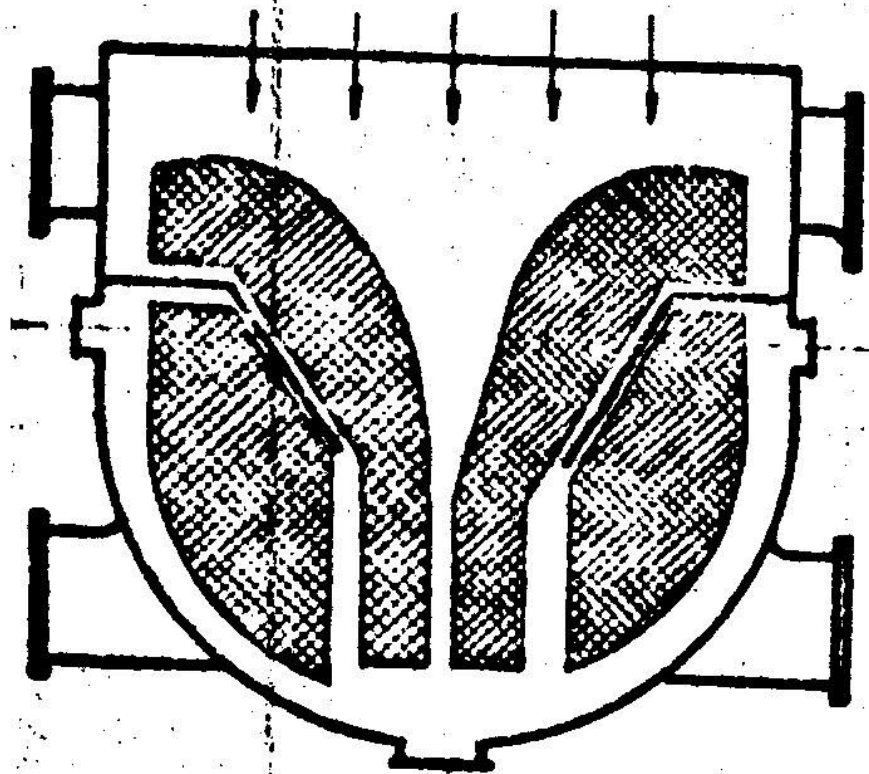
W skraplaczach pierwszej generacji konstrukcja nie różniła się od typowych wymienników ciepła płaszczowo-rurowych. Wlot pary był stosunkowo mały, więc w celu ułatwienia rozprywu pary wzdłuż skraplacza w pęku rur wycinano kanały. Bardzo często w tych, skraplaczach nie było wydzielonej części pęku rur do dochłodzenia powietrza, a funkcję tę spełniał dodatkowy wymiennik ciepła umieszczony na zewnątrz. Niekiedy też pęk rur sytuowano niecentrycznie względem płaszcza, w celu ułatwienia dopływu pary.

Skraplacze pierwszej generacji: a) widok ogólny; b) Worthington z 1906 r.; c) Westinghaus z 1919 r.

II Generacja

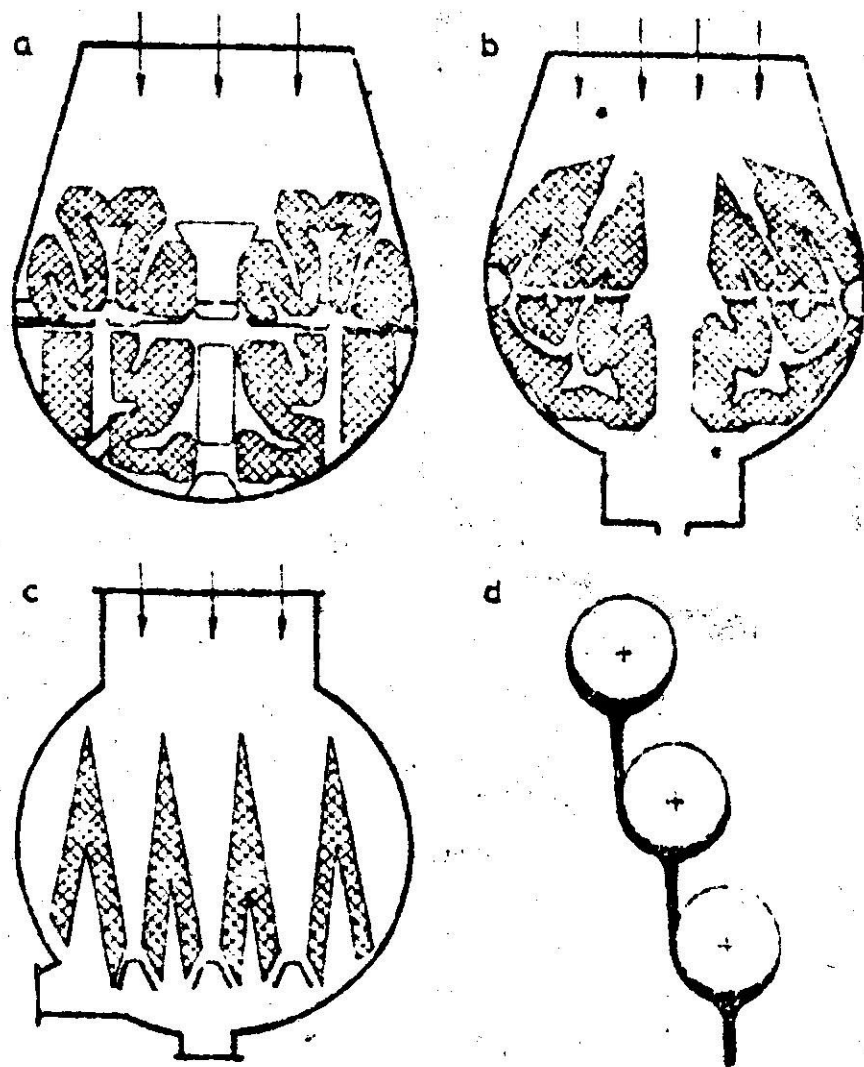
W skraplaczach drugiej generacji szczególną uwagę zwrócono na minimalizowanie oporów cieplnych warstwy skroplin przez zapewnienie dużej prędkości przepływu pary względem rur. Uważano, że przepływ pary w skraplaczu powinien być jednowymiarowy, a prędkość jego stała w kolejnych rzędach rur. Uzyskiwano to albo dzięki odpowiedniemu doborowi kształtu pęku rur, albo przez zmianę podziałki rozmieszczenia rur. Jednocześnie w celu zminimalizowania oporów przepływu pary jej wlot znacznie zwiększono, tak aby para dopływała równomiernie na całej długości rur. Obserwowano duże spadki ciśnienia pary.

Skraplacze drugiej generacji: a) Weir z 1925 r.; b) Sim z 1925 r.

III Generacja

W skraplaczach trzeciej generacji za główny cel stawiano minimalizowanie oporów hydraulicznych przepływu pary przez pęk rur oraz oporów cieplnych skroplin spływających z wyżej położonych rur. Pęk rur kształtowano w postaci różnie ułożonej wstęgi, tak że para płynąc napotykała najwyżej 10-15 rzędów rur. Jednocześnie przypisywano bardzo ważną rolę spływowi skroplin z rury na rurę. Pogląd ten wynikał z błędnych ocen powstającej struktury spływu skroplin między rurami, co było przyczyną zawyżania wartości oporu cieplnego skroplin w kolejnych rzędach. Uważano, że wzrasta on bardzo szybko dla kolejnego (z punktu widzenia spływu skroplin) rzędu (n) rur. Określano to w zależności od n do potęgi 0,25. Dziś wiadomo, że wykładnik potęgi jest równy zaledwie 0,07. Spływ skroplin kształtowano przez odpowiednie usytuowanie rur oraz umieszczanie tac do ich odprowadzenia.

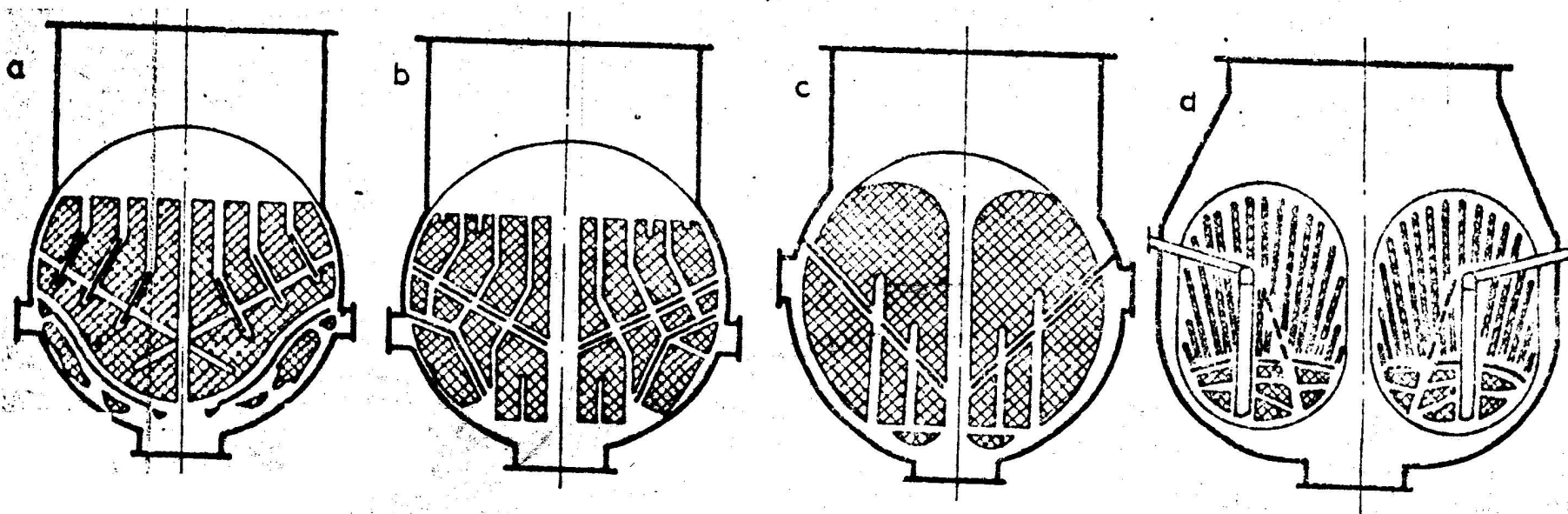

Skraplacze trzeciej generacji: a) Westinghaus z 1930 r.; b) konstrukcja radziecka (Kafuga) z ok. 1945 r.; c) konstrukcja francuska z 1930 r.; d) usytuowanie rur (typu Ginabat)

IV Generacja

W skraplaczach czwartej generacji dążono do wzrostu intensywności wymiany ciepła na rurach przez zapewnienie dobrego dopływu pary do każdej rury w pęku, tak aby nie następowało zbieranie się gazu obojętnego. W tym celu w *obrębie zwartych* pęków rur tworzone kanały dopływowe, lub odpływowe, jednocześnie umieszczając przegrody odprowadzające skropliny i kształtujące przepływ pary. Sposób rozwiązywania tych zagadnień można prześledzić na przykładzie skraplaczy firmy MAN. Powszechnie przestrzegano zasady doprowadzania świeżej pary bezpośrednio z wlotu do dolnych rejonów skraplacza w celu podgrzania skroplin spływających z dolnych rur.

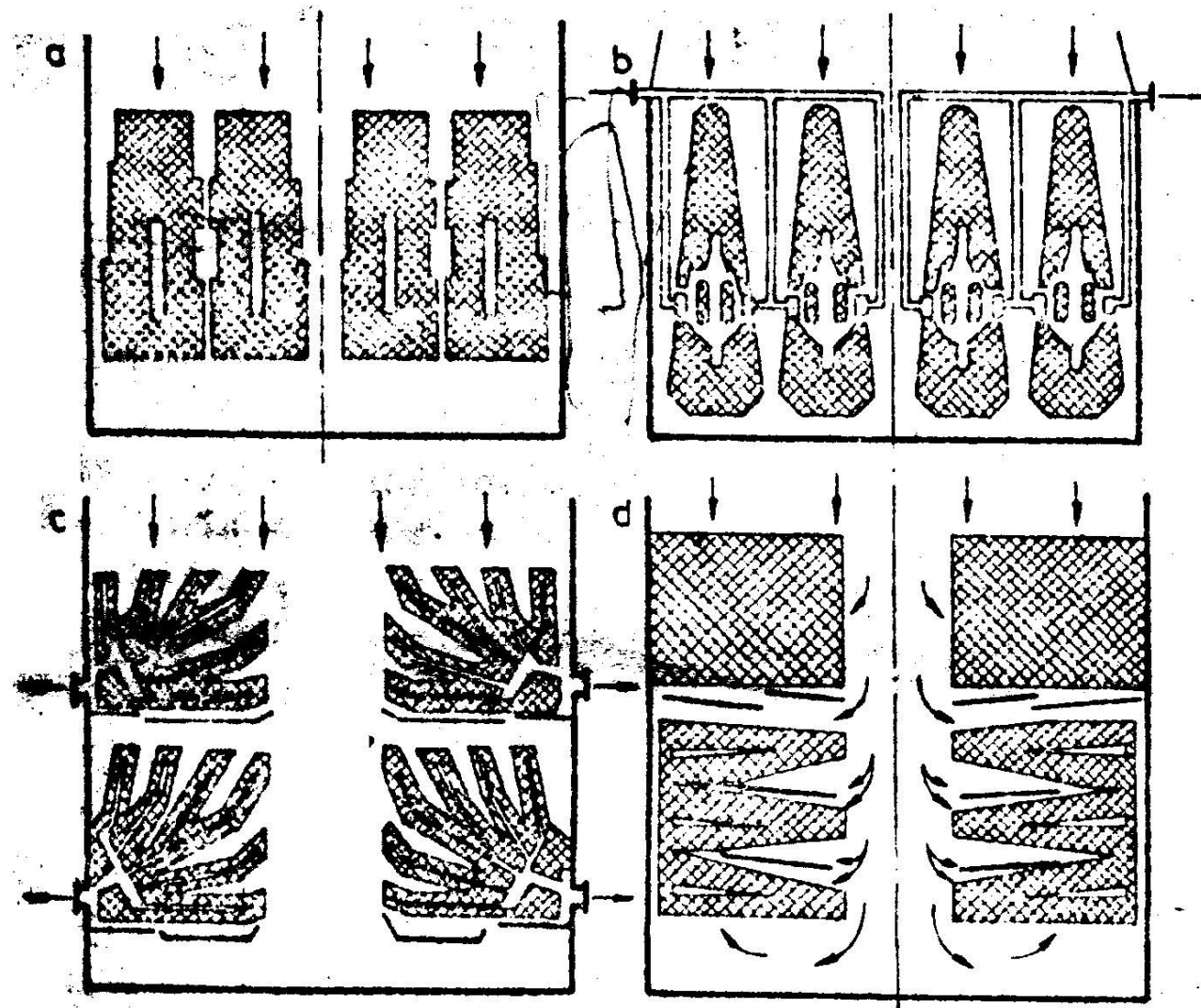

Skraplacze czwartej generacji firmy MAN: a) z 1930 r.; b) z 1940 r.; c) z 1950 r.; d) z 1960 r.

V Generacja

W skraplaczach piątej generacji również dążono do uzyskania możliwie najwyższego i równomiernego obciążenia cieplnego poszczególnych rur w pęku. Zmieniono jednak znacznie zasady kształtowania pęku rur. Zwracano uwagę na dopływ pary do całego pęku ze wszystkich stron i przepływ pary przez pęk rur. W tym celu podzielono go na moduły i wprowadzono szerokie kanały między nimi, ułatwiające dopływ pary również od dołu. Powszechnie zaczęto stosować odsysanie powietrza ze środka modułu, co zapobiegało zbieraniu się gazu obojętnego (powietrza) w niektórych obszarach skraplacza. W najnowszych rozwiązaniach w celu zminimalizowania oporów przepływu dodatkowo zastosowano niejednorodną podziałkę rur w pęku; w części zewnętrznej są one rzadsze niż w wewnętrznej.

Skraplacze piątej generacji: a) firmy BBC (200 MW) z 1970 r.; b) firmy BBC (270 MW) z 1974 r.; c) firmy CEGB z 1975 r.; d) firmy CEGB (500 MW) z 1976 r.

Skraplacze energetyczne

- Analiza pracy istniejących skraplaczy energetycznych
- Symulacje numeryczne pracy skraplaczy
- Projekty skraplaczy energetycznych

Model matematyczny

Równanie ciągłości dla mieszaniny parowo-powietrznej:

$$\frac{\partial(\beta\rho u)}{\partial x} + \frac{\partial(\beta\rho v)}{\partial y} = -\beta\dot{m}$$

Równania pędu dla mieszaniny:

$$\frac{\partial}{\partial x}(\beta\rho uu) + \frac{\partial}{\partial y}(\beta\rho vu) = \frac{\partial}{\partial x}\left(\beta\mu_{\text{eff}} \frac{\partial u}{\partial x}\right) + \frac{\partial}{\partial y}\left(\beta\mu_{\text{eff}} \frac{\partial u}{\partial y}\right) - \beta \frac{\partial p}{\partial x} - \beta\dot{m}u - \beta F_u$$

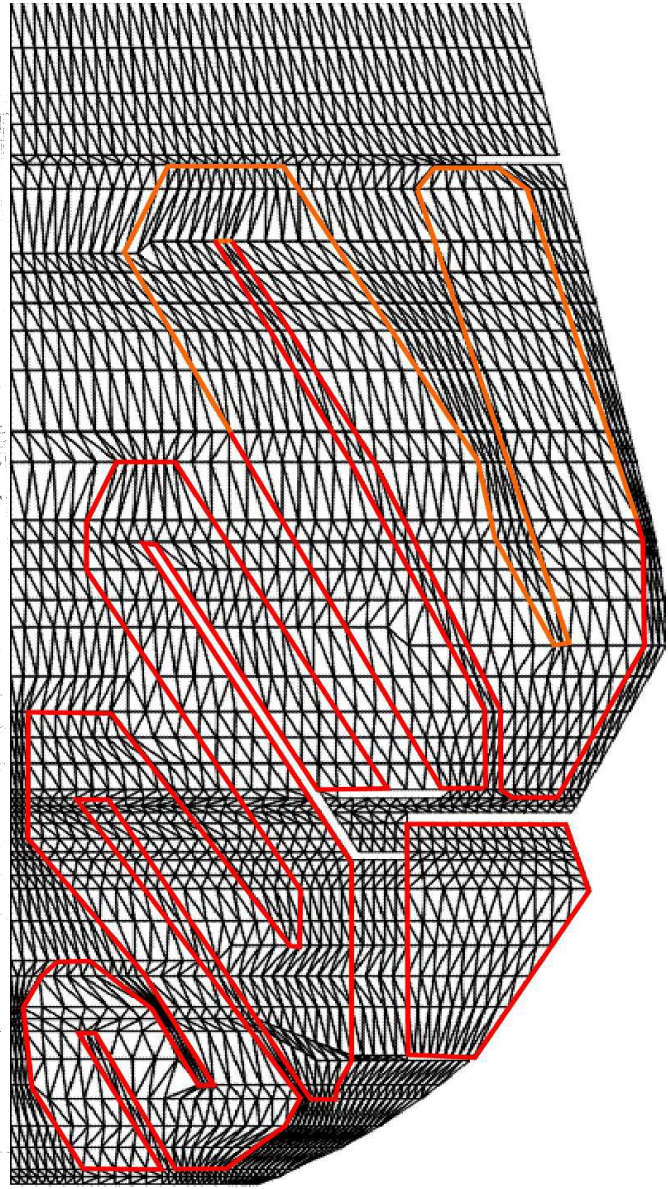
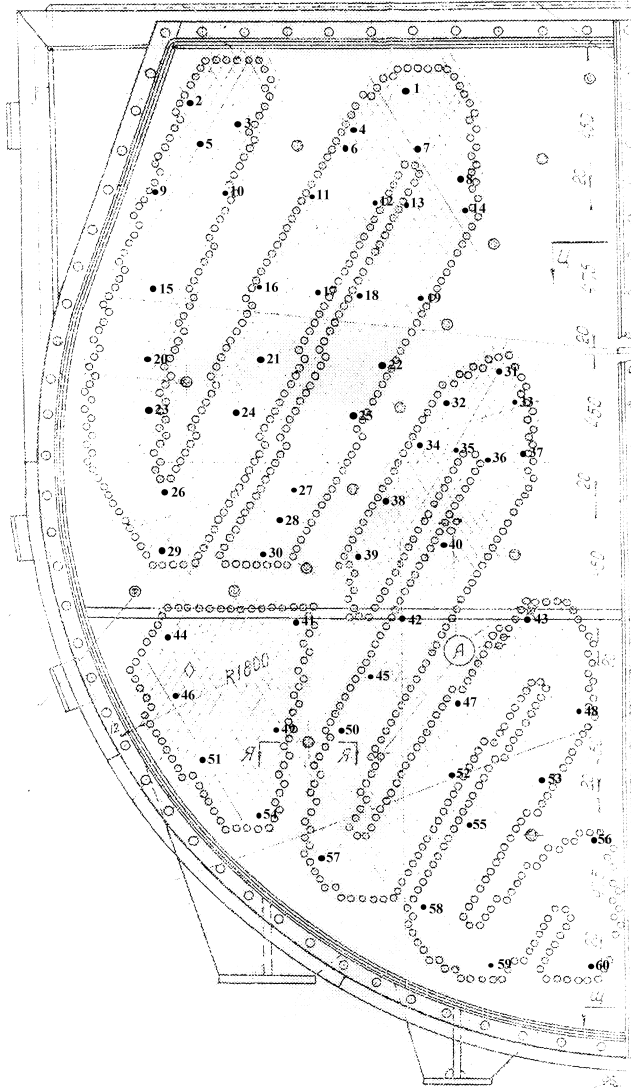
$$\frac{\partial}{\partial x}(\beta\rho uv) + \frac{\partial}{\partial y}(\beta\rho vv) = \frac{\partial}{\partial x}\left(\beta\mu_{\text{eff}} \frac{\partial v}{\partial x}\right) + \frac{\partial}{\partial y}\left(\beta\mu_{\text{eff}} \frac{\partial v}{\partial y}\right) - \beta \frac{\partial p}{\partial y} - \beta\dot{m}v - \beta F_v$$

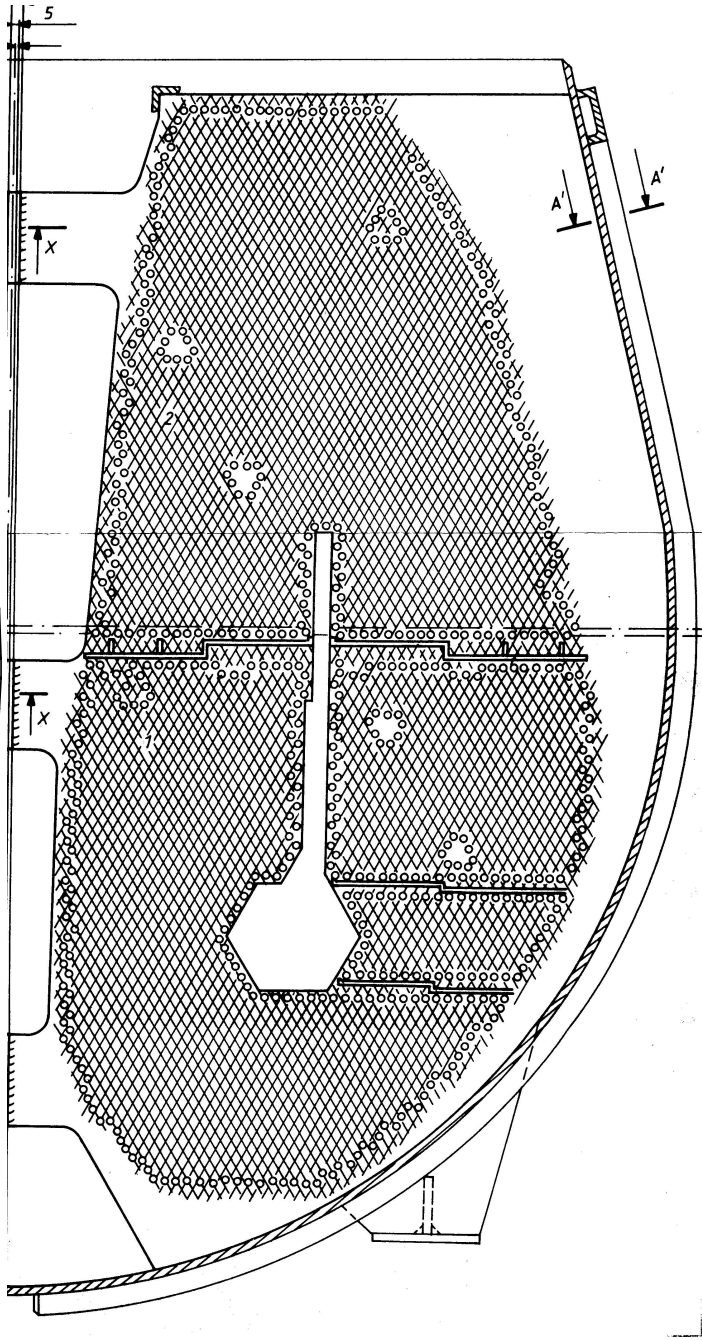
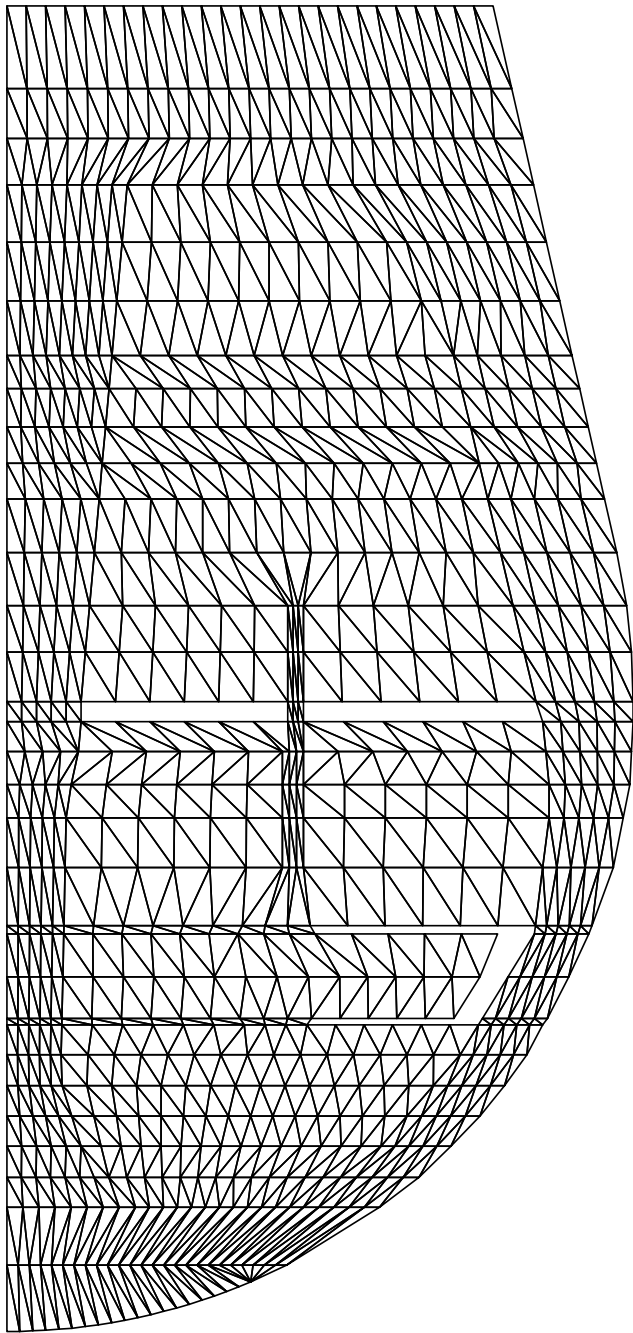
Bilans składnika

$$\frac{\partial}{\partial x}(\beta\rho u c_g) + \frac{\partial}{\partial y}(\beta\rho v c_g) = \frac{\partial}{\partial x}\left(\beta\rho D_a c_g \frac{\partial c_g}{\partial x}\right) + \frac{\partial}{\partial y}\left(\beta\rho D_a c_g \frac{\partial c_g}{\partial y}\right)$$

Parametry cieplno-przepływowe i geometryczne skraplacza bloku 50 MWe.

Parametr	Wielkość liczbowa
Strumień pary	140 t/h
Strumień wody chłodzącej	8000 m ³ /h
Temperatura wody chłodzącej na wlocie	24°C
Ciśnienie pary na wlocie do skraplacza	9582 Pa
Prędkość wody chłodzącej w rurach	1,57 m/s
Stężenie gazów inertnych	414 ppm
Liczba rur w pęku (I bieg, II bieg)	7160 szt. (3640, 3520)
Długość rur	6,58 m
Średnica zewnętrzna rury	24 mm
Grubość ścianki rury	1 mm
Podziałka rur	32 mm

Dane geometryczne wymiennika ciepłowniczego

Tablica 1

L.p.	Nazwa		Łuszczyk	Wkład
1	Ciśnienie obliczeniowe	(MPa)	-0,1/0,3	2,5
2	Max. ciśnienie robocze	(MPa)	0,3	2,5
3	Temperatura obliczeniowa	(°C)	250	150
4	Max. temperatura robocza ścianki	(°C)	250	150
5	Ciśnienie próbne	(MPa)	0,39	3,38
6	Pojemność	(m ³)	67,4	33,2
7	Medium		Para wodna	Woda gorąca
8	Ilość biegów		1	2
9	Powierzchnia wymiany ciepła	(m ²)	3680	
10	Ilość u-rurek	(szt.)		2060
11	Wymiar rurek	(Ø x g [mm])		25 x 1,5
12	Długość odcinków prostych	(m)		11,2
13	Materiał rurek			St 35.8 I

23/08/2013

23/08/2013

23/08/2013

23/08/2013

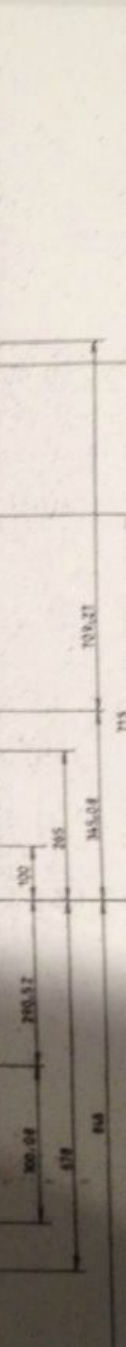
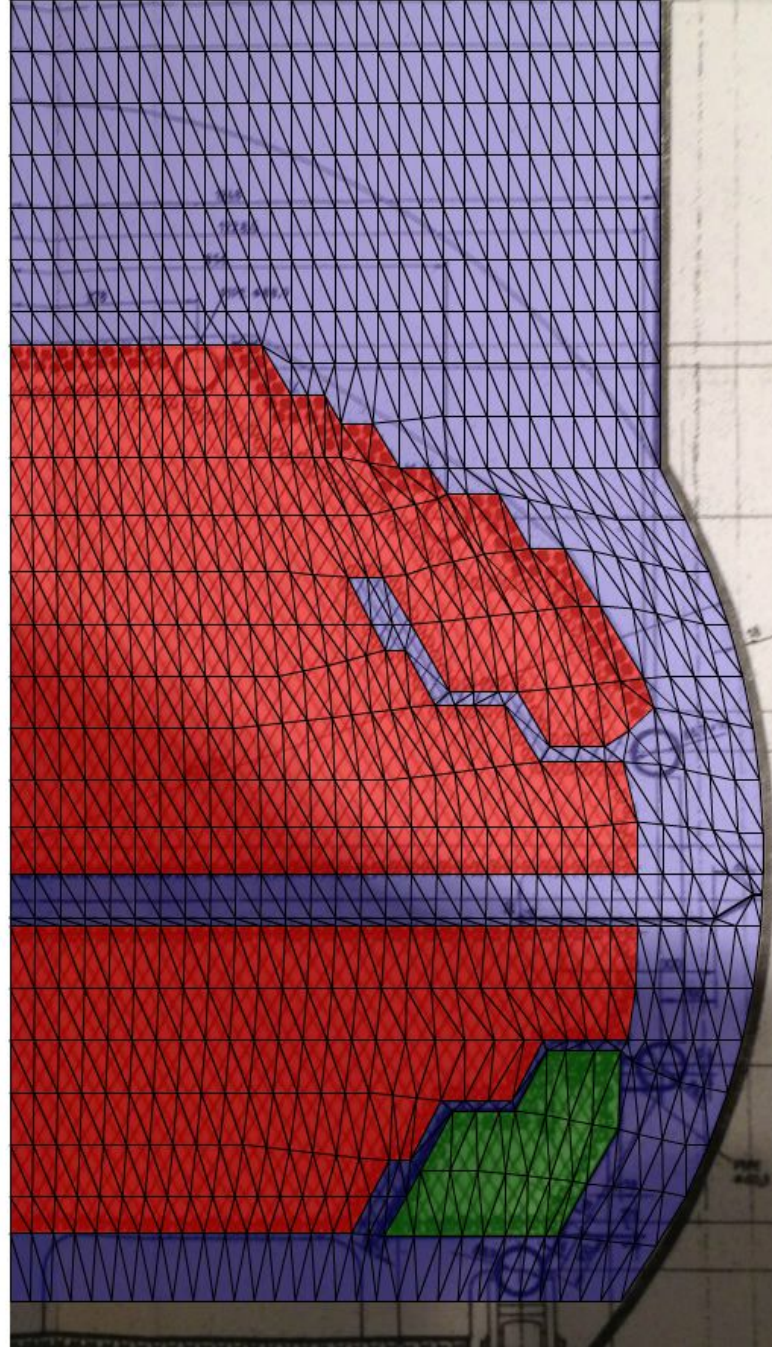
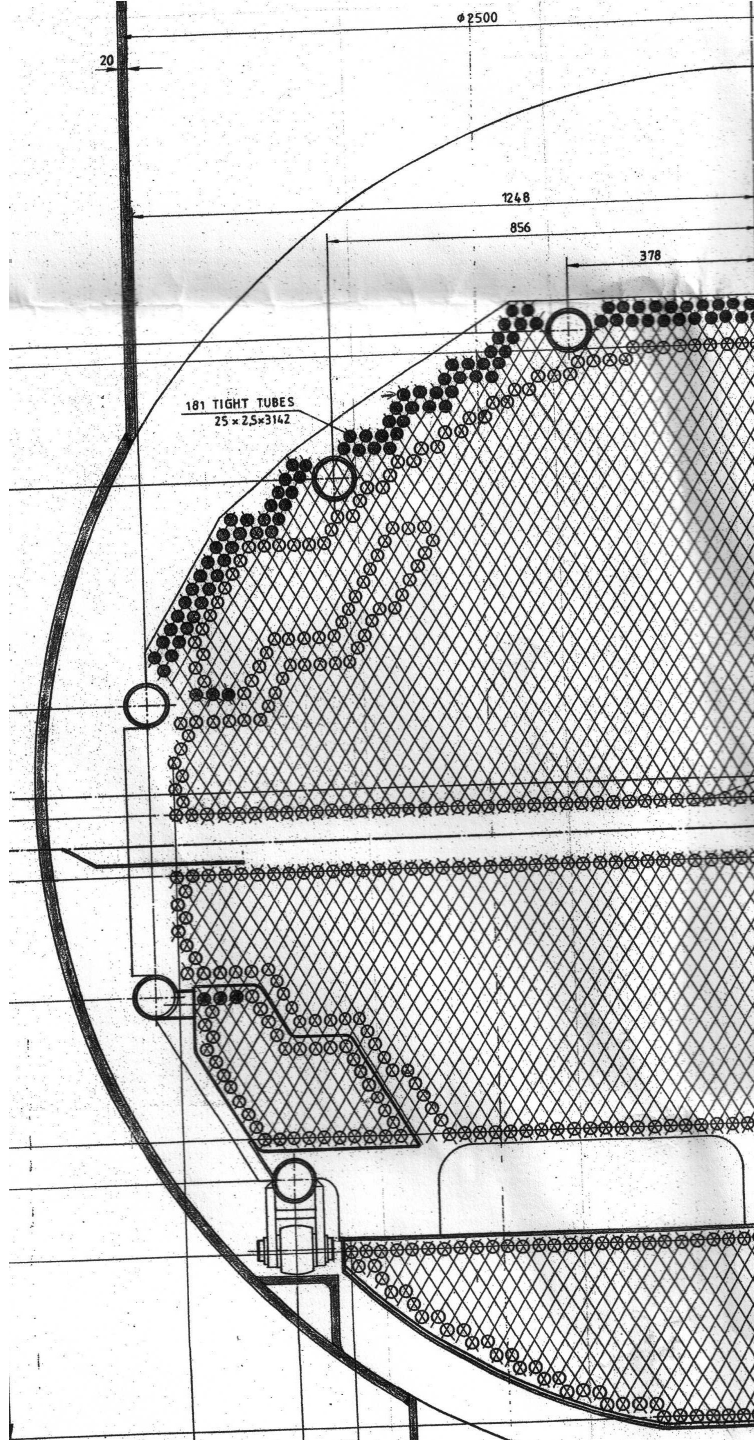
23/08/2013

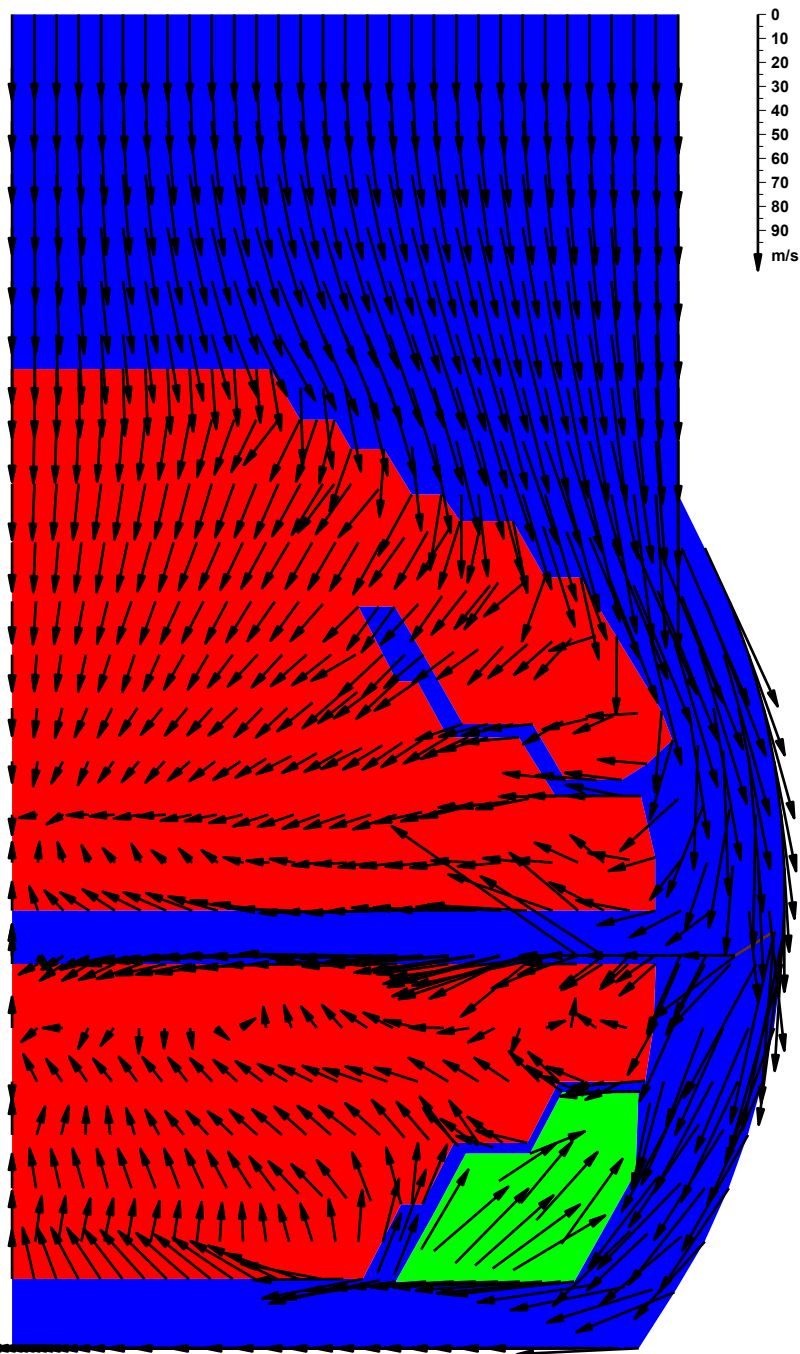

Widok rurek wymiennika przy przegrodzie.

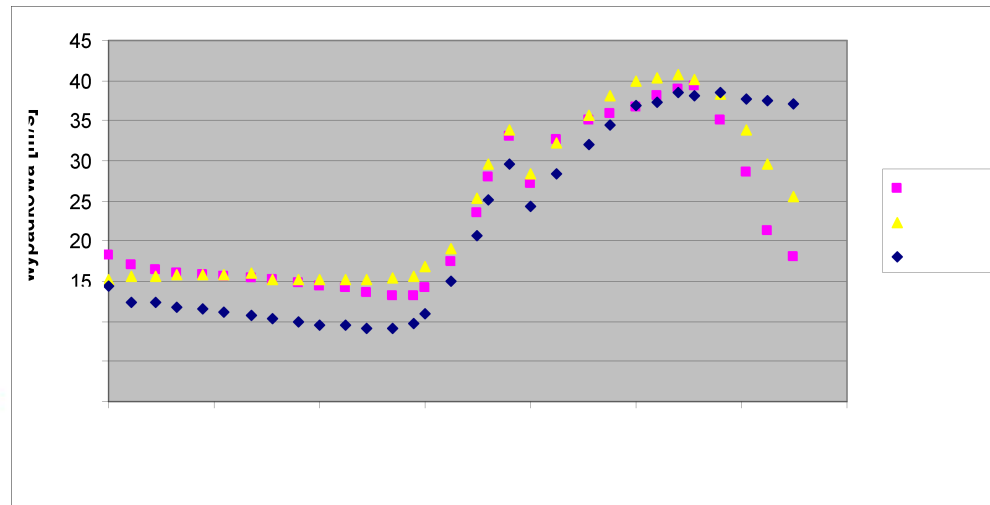
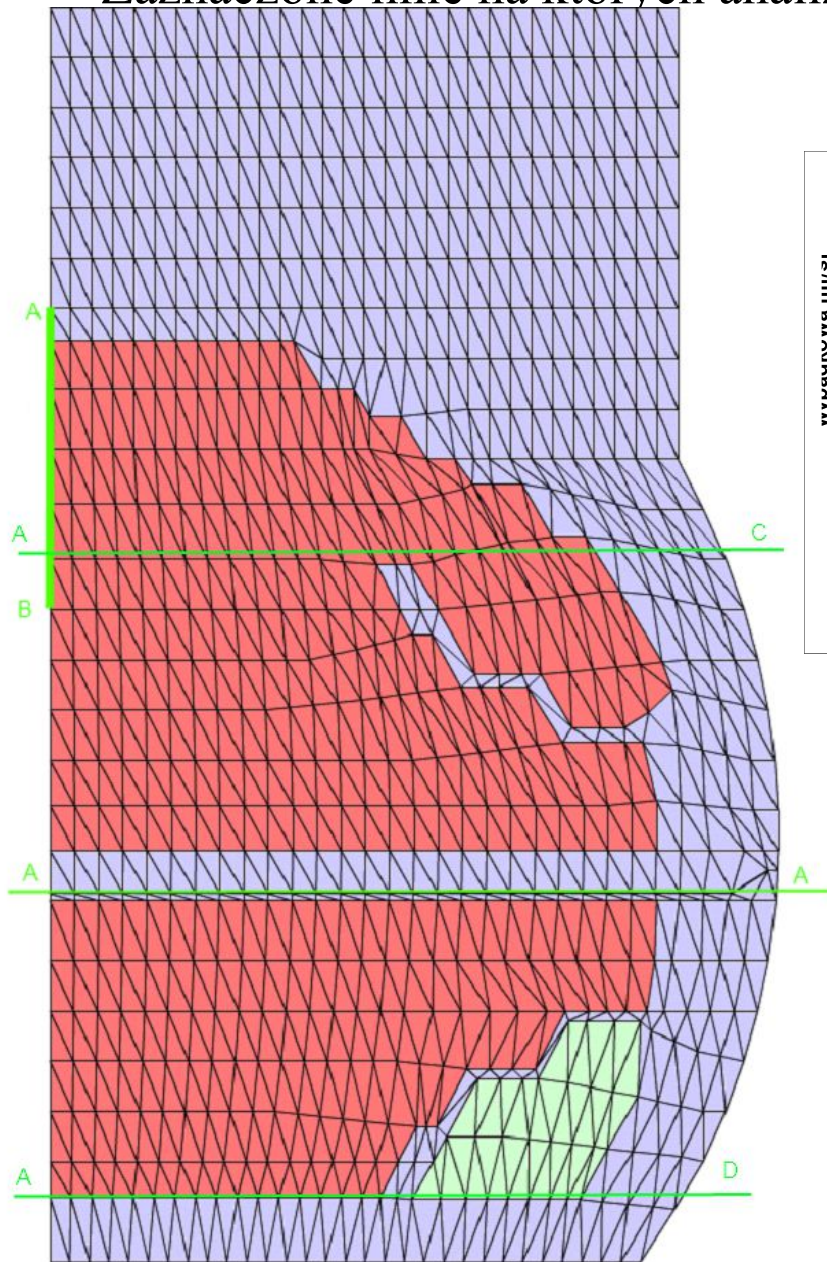

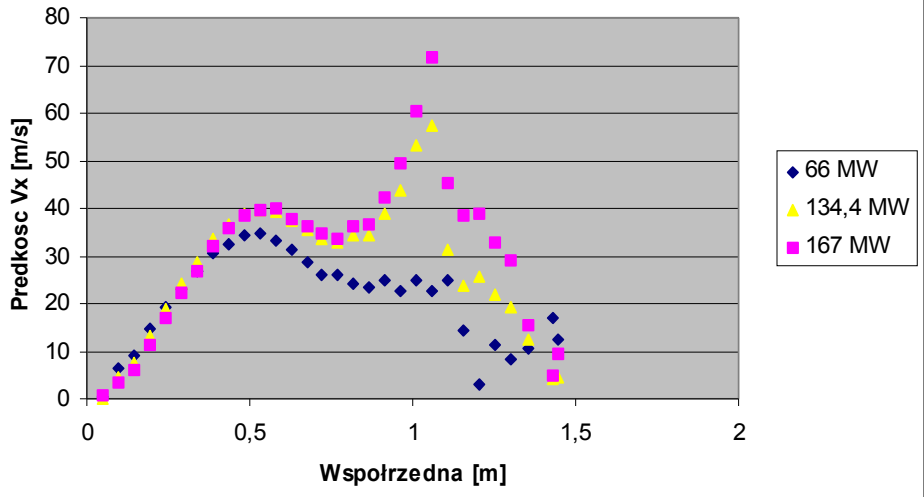

Wektory prędkości pary w wymienniku przy mocy cieplnej 167 MW

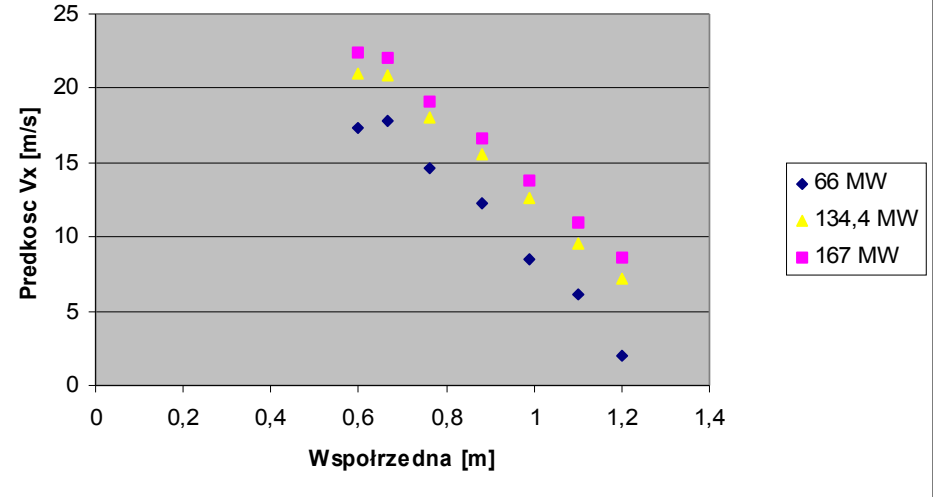
Zaznaczone linie na których analizowane są wartości prędkości

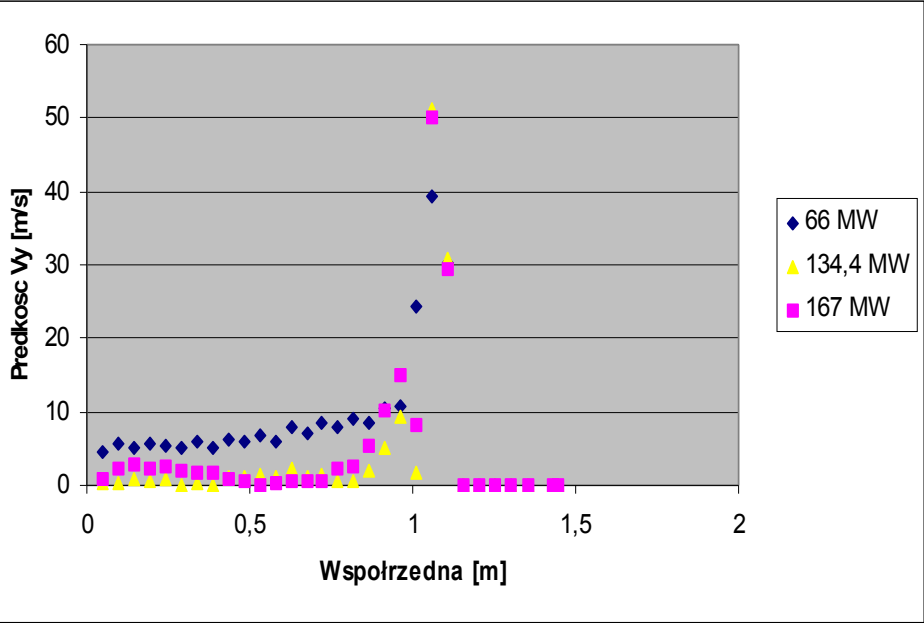
Prędkość wypadkowa pary w przekroju A-D

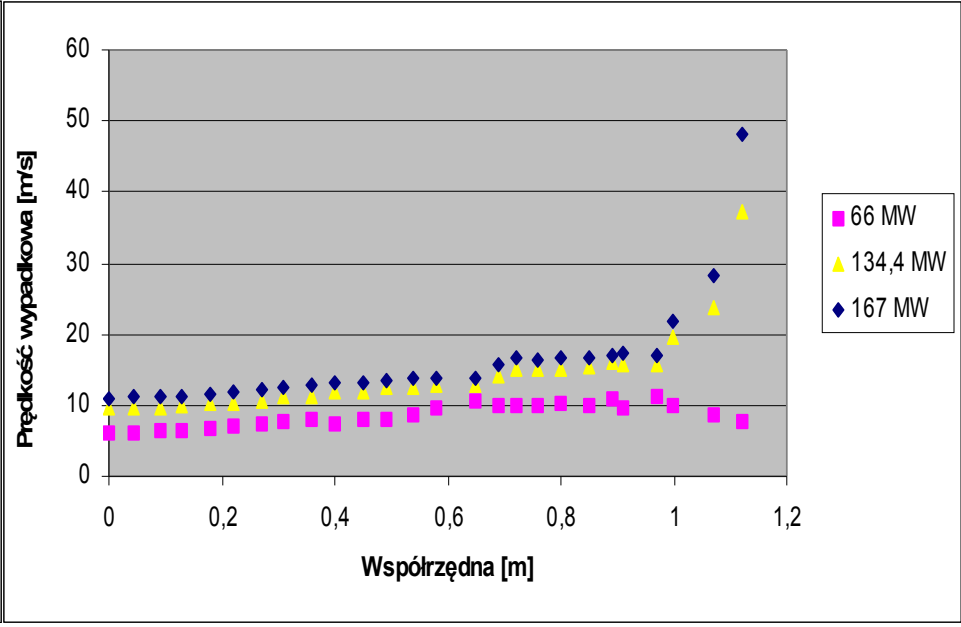
Składowa prędkości pary V_x w przekroju A-A

Składowa prędkości pary V_x w przekroju A-B

Składowa prędkości pary V_y w przekroju A-A

Prędkość wypadkowa pary w przekroju A-C.

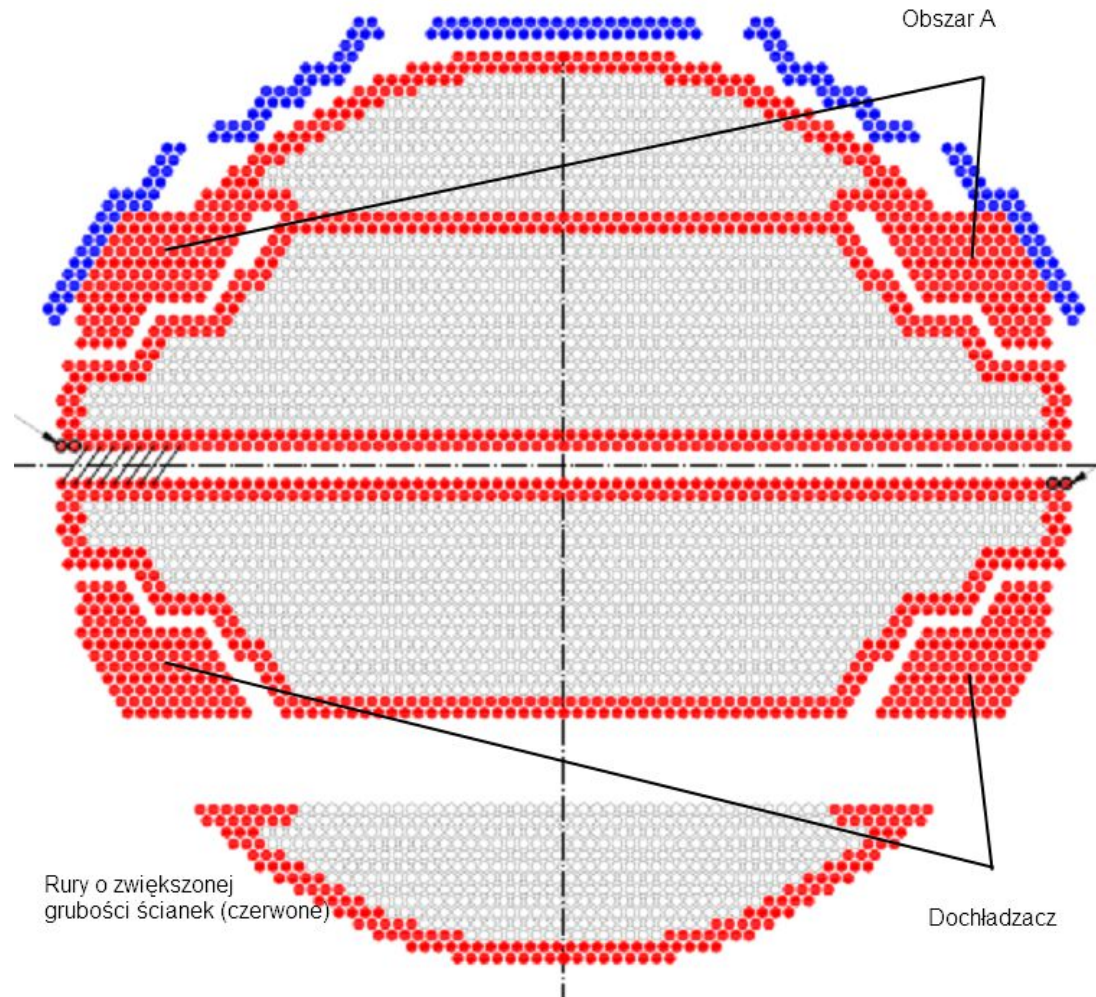
Zdj. Widok podpór wymiennika ciepłowniczego przed modernizacją.

Zdj. Wycięcie części podpór po modernizacji, zwiększające pole przekroju przepływu pary

Podsumowanie i wnioski

Proponowane zwiększenie grubości ścianek rur w wymienniku ciepłowniczym.

W wyniku obserwacji podczas demontażu rur w wymienniku można wyciągnąć dalsze wnioski:

- należy przedłużyć rury ochraniające pęk (tzw. płotek) do dna sitowego, aby zabezpieczyć rury w pęku pomiędzy dnem sitowym, a pierwszą podporą rur;
- wydłużenie rur zabezpieczających w przeciwną stronę wydaje się niecelowe ponieważ zjawiska uszkodzeń płaszcza wymiennika prawdopodobnie zostaną przemieszczone w dalsze położenie, ponadto wystąpienie rur zabezpieczających zmniejsza przekrój przepływu pary pod wlotem, zwiększając jej prędkość, co jest zjawiskiem niekorzystnym;
- w celu zmniejszenia dławienia pary należy dodatkowo usunąć materiał przegród podporowych wymiennika w górnej części ponad siatką owietru, zwiększając pole przekroju dla przepływającej pary;
- nie zaobserwowano uszkodzeń rur w części łuków, zarówno dla łuków o mniejszych i większych promieniach.